

14. Programes educatius patrimonials: producte comercial o aprenentatge significatiu? La importància de l'avaluació. Proposta metodològica qualitativa d'avaluació d'activitats educatives

Maria Cacheda¹ y Andrea Granell²

Durant l'any 2017, les autores de l'article van dissenyar un programa d'avaluació d'activitats educatives patrimonials, per aplicar a l'àrea de Monuments i Jaciments de l'Agència Catalana del Patrimoni Cultural del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Concretament durant la seua activitat dins de la Unitat d'Acció Educativa de la citada agència, avui desapareguda, van desenvolupar una proposta que tingués en compte l'enfocament competencial promogut i aplicat actualment als centres educatius catalans, pel Departament d'Educació. L'avaluació competencial de l'activitat educativa, el seguiment a peu de l'activitat de la feina de l'educadora patrimonial, l'opinió dels i les docents i de l'alumnat, formen part de la proposta per a assolir l'aprenentatge significatiu que es busca, tenint en compte l'alumnat com a subjecte actiu del seu aprenentatge. En el següent article es presenta una proposta metodològica qualitativa d'avaluació d'activitats educatives per a fomentar la millora de la pràctica educativa dels equipaments patrimonials.

Paraules clau: avaluació, educació patrimonial, aprenentatge significatiu, competències educatives.

1. Àrea de Monuments i Jaciments, Agència Catalana del Patrimoni Cultural. Centre d'Estudis del Patrimoni Arqueològic de la Prehistòria (CEPAP), Universitat Autònoma de Barcelona.

2. Grup DHIGeCS (Didàctica de la Història, la Geografia, i altres Ciències Socials). Universitat de Barcelona.

Introducció

Per complir els objectius educatius que busca qualsevol institució, avaluar i investigar al voltant de l'acció educativa com a instrument de millora de les narratives, del discurs i de les activitats que es desenvolupen als equipaments patrimonials i museus, es converteix en una eina fonamental per a la revisió i canvi constant dels programes educatius que s'ofereixen.

La reformulació habitual per a la millora dels programes educatius i de les habilitats pedagògiques de les educadores és un dels objectius estratègics de l'Àrea de Monuments i Jaciments de l'Agència Catalana del Patrimoni Cultural (ACdPC), del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i del projecte educatiu que desenvolupa en els monuments i jaciments que gestiona. Valorar la idoneïtat de les activitats i de les eines pedagògiques de les educadores patrimonials, perquè l'experiència en els monuments i jaciments siga transformadora, és un dels nostres pilars. Entenem l'educació patrimonial com un instrument de transformació social, i hi apliquem pedagogies crítiques, en les quals l'educadora fa de medidora entre el patrimoni i l'alumnat i visitants, per tal de desenvolupar el pensament crític a través d'alguna "provocació" o situació que els i les incentive a compartir les seues experiències i idees sobre els temes tractats. Els i les visitants es converteixen també en productors i productores culturals dels quals nosaltres aprenem i ens nodrim constantment per seguir obrint els equipaments a les persones, i que aquests siguen cada vegada més socials i accessibles (Acaso i Megías, 2017).

L'any 2014 es va crear l'ACdPC a Catalunya amb la intenció de gestionar d'una manera eficient i qualitativa els museus, monuments i jaciments, propietats de la Generalitat de Catalunya. Durant els anys 2015 i 2017 va funcionar la Unitat d'Acció Educativa (avui desapareguda) que s'havia d'encarregar (entre altres tasques), de millorar i adequar els programes d'educació patrimonial dels equipaments patrimonials, als nous plantejaments educatius que es desenvolupaven al Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya, a través d'un conveni de col·laboració (actualment no vigent) entre les dues administracions. Aquest ideari educatiu, desenvolupat pel Departament d'Educació als centres educatius catalans, és el Model Competencial Orientador¹, i es converteix també en la línia d'acció en què es basa el

programa d'avaluació d'activitats educatives patrimonials de l'Àrea de Monuments i Jaciments de la citada Agència, i que es desenvolupa en l'actualitat.

El Model Competencial Orientador

Un equipament patrimonial amb un programa educatiu transformador és aquell que genera aprenentatge i transforma internament les persones que participen de les activitats i accions que n'ofereix. Els xiquets, xiquetes i joves que ens visiten, volem que s'emocionen amb el seu patrimoni, que participen i se senten autors i autores de les propostes i no només persones consumidores, i aprenguen a estimar i valorar la seua herència cultural.

A més, si les activitats educatives els i les ajuden a sentir emocions vers les altres persones, treballant en grup, i dirigint el seu propi aprenentatge, ajudant-se entre ells i elles a connectar interessos propis, i aprendre a compartir-los amb altra gent, estem assolint l'aprenentatge significatiu que es vol a l'Àrea de Monuments i Jaciments de l'ACdPC. L'aprenentatge significatiu es dona quan els continguts apresos durant l'estada als equipaments patrimonials connecten amb les seues idees prèvies i els i les ajuden a reformular els seus esquemes de coneixement de manera lliure i autònoma.

El Model Competencial Orientador és un model educatiu que conté els principis pedagògics i les dinàmiques organitzatives i de relació d'un centre educatiu, orientades a afavorir l'èxit de l'alumnat pel que fa a la seua autonomia i el desenvolupament del seu projecte de vida. Pretén dotar l'alumnat de les eines necessàries per desenvolupar al màxim les capacitats individuals i socials i assolir aquest aprenentatge significatiu on l'alumnat esdevé el centre del seu propi procés d'aprenentatge. Els referents d'aquest model són els models pedagògics i teories d'aprenentatge que des de fa molts anys es plantegen en el disseny competencial dels currículums educatius actuals a Catalunya².

Aquest model es compon de quatre criteris: significativitat, comunicació, acció i projecció. La significativitat es refereix a tot allò que fan les i els joves i infants en tots

1. Per ampliar la informació sobre el Model Competencial Orientador: <http://xtec.gencat.cat/ca/curriculum/orientacioeducativa/model-competencial-orientador/>.

2. Aquí es poden consultar nombrosos recursos sobre metodologies pedagògiques que el Departament d'Educació promou als centres educatius del país <http://ensenyament.gencat.cat/ca/departament/publicacions/>.

14. Programes educatius patrimonials

els moments i espais d'aprenentatge de manera que capte el seu interès (m'hi interesse, m'hi implique i ho gestione, trobe sentit a allò que faig, m'adone de com ho faig i com ho aprenc). La comunicació és l'eina de construcció i avaluació dels aprenentatges i les diferents formes d'expressió, tenint en compte la totalitat de l'alumnat. L'acció té a veure amb l'alumnat com a subjecte protagonista del seu aprenentatge (per ajustar-me a l'entorn canviant he d'actuar, ser actiu). I la projecció vol dir que l'aprenentatge de l'alumnat té projecció, aporta una conseqüència amb la seua connexió amb el que fa i aprèn fora de l'entorn escolar (Cacheda, 2018; Comunitat de Pràctica Patrimoni i Escola, 2018).

Aquest model educatiu va ser la base per elaborar l'eina per avaluar el disseny de les activitats educatives patrimonials, que va publicar la Comunitat de Pràctica Patrimoni i Escola³ el mes de novembre de 2018⁴. La finalitat d'aquesta eina és validar i construir activitats educatives avançant cap a activitats alineades amb el marc competencial que permetia prendre consciència de la realitat i de la necessitat d'actualitzar o no, les activitats de les institucions patrimonials per aconseguir el seu màxim aprofitament per part de l'alumnat. Tota la informació sobre aquesta eina i una guia per a poder fer-la servir es troba publicada pel Servei de Museus i Bens Mobles en la seva pàgina web⁵, i és la guia que segueix l'Àrea de Monuments i Jaciments de l'ACdPC per elaborar els seus programes educatius i familiars i garantir, d'aquesta manera, l'adequació de les activitats que promou amb el marc competencial establert pel Departament d'Educació.

3. Per a més informació sobre la Comunitat de Pràctica Patrimoni i Escola es pot visitar aquest web: <http://cultura.gencat.cat/ca/temes/museus/dimensio-social/museus-i-educacio/comunitat-de-practica-patrimoni-i-escola/>.

4. http://cultura.gencat.cat/web/.content/dgpc/museus/08.recursos/publicacions/quaders/02_Guia-avaluar-disseny-activitats-educatives-patrimonials.pdf.

5. <http://cultura.gencat.cat/ca/temes/museus/dimensio-social/museus-i-educacio/comunitat-de-practica-patrimoni-i-escola/>.

Filosofia del model educatiu de l'Àrea de Monuments i Jaciments de l'ACdPC

Dins de les línies estratègiques que es busquen en tots els programes educatius de la citada Àrea és prioritari que l'alumnat siga el protagonista o subjecte actiu del seu cicle d'ensenyament-aprenentatge i que l'educadora siga la facilitadora d'aquest procés i que els i les ajude a desenvolupar el seu pensament crític d'una manera equitativa i democràtica. I per això, els objectius estratègics van en aquest camí:

- Assolir aquest aprenentatge significatiu de xiquets i xiquetes a través de les seues capacitats individuals i col·lectives, amb el treball autònom i col·laboratiu i la promulgació d'una cultura de pau.
- Aprenentatge organitzat a partir d'unitats temàtiques adequades en nuclis d'interès o treball per projectes.
- Que l'educadora aplique estratègies de comunicació no violenta: escolta activa, parafraseig, assertivitat, empatia, respecte, creativitat, diàleg i dialèctica.
- Interiorització de conductes i de relacions interculturals basades en el respecte, el diàleg i l'enriquiment mutu.
- Frenar les formes violentes de comunicació verbal, tant en els continguts com en les formes si es produeixen.
- La valoració positiva de la diversitat cultural present en l'entorn proper i al món, posant l'èmfasi en la construcció de valors compartits per a la convivència en igualtat i dignitat.
- Desenvolupar estratègies didàctiques que fomenten la curiositat, indagació, reflexió, intercanvi, sensibilització i la transformació de la realitat que envolta xiquets i xiquetes.
- Activació de les capacitats sensorials (vista, oïda, sensibilitat, etc.) i lògiques i educatives (observació, assaig, error, conclusions, etc.).
- Reconeixement de la infància i l'adolescència com a etapes diferenciades respectant les necessitats i el procés evolutiu.

- Aplicar la coeducació com a eina pedagògica com la base per a educar en igualtat sense discriminació per raons de sexe, i que pretén la desaparició de qualsevol classe d'exclusió o infravaloració, la superació d'estereotips sexuals i rols de gènere androcèntrics i l'eliminació de les jerarquies de gènere (Subirats, 2017).

Tenint present aquests objectius transversals es construeixen els programes educatius i es pensa la metodologia avaluadora per investigar i fer reflexió dels resultats, i millorar, si cal, els plantejaments anteriors.

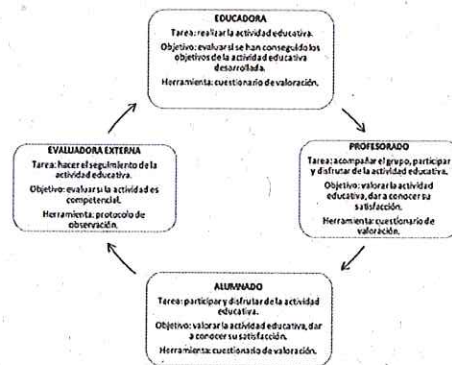

Figura 1. Agents implicats en l'avaluació d'una activitat educativa patrimonial. Font: elaboració pròpia.

El programa d'avaluació d'activitats patrimonials de l'Àrea de Monuments i Jaciments

El programa d'avaluació elaborat per les autores de l'article durant l'any 2017, i posat en funcionament durant el curs escolar 2017-18 es basa en una proposta metodològica qualitativa d'avaluació d'activitats patrimonials. El fet innovador d'aquesta proposta radica en implicar i escoltar l'opinió de tots els agents que participen d'una activitat educativa patrimonial: educadora, professorat, alumnat i, fins i tot, d'una avaluadora externa. Es tracta d'analitzar de quina manera han percebut i valorat l'activitat educativa ofertada des de l'equipament patrimonial les diferents persones participants de l'activitat. Per tant, es tenen en compte les valoracions no només del professorat -qüestionari de valoració que en algunes ocasions podem trobar en els equipaments patrimonials- sinó també, les de l'alumnat -fet poc freqüent-. Es proposa també que l'educadora en acabar l'activitat educativa, des de la seua perspectiva d'emissora de contingut de manera didàctica, pugui avaluar-la. Finalment, es creu necessari que una professional externa pugui avaluar si la mateixa activitat és competencial.

Es creu important que una persona amb una visió externa, que desconega el funcionament de l'activitat, pugui fer un seguiment durant la consecució de l'activitat mitjançant l'aplicació de la metodologia qualitativa de l'observació no participant. Aquesta metodologia es basa en una avaluadora externa que es limita a mirar, escoltar, indagar i seguir el comportament d'un grup escolar observat.⁶ Els grups observats han de conèixer l'acció de ser observats mentre l'avaluadora pren nota de les accions observades. Incidim en la metodologia qualitativa (Merriam, 2009), ja que permet recollir aspectes relacionats amb les actituds i interaccions que poden sorgir entre l'alumnat del grup escolar, el discurs narratiu de l'educadora que condueix l'activitat i l'acompanyament del professorat així com el material entregat i les dinàmiques d'aprenentatge que es puguin generar al llarg de l'activitat educativa.

L'avaluació a través d'eines qualitatives i pràctiques hauria de formar part de la planificació estratègica dels museus (Fernández, 2019) i els equipaments patrimonials. Tota avaluació serveix per prendre decisions i modificar continguts didàctics i dinàmiques, fet que ajudarà a millorar les activitats educatives que s'ofereixen i, en definitiva, promourà l'aprenentatge -"avaluar per aprendre" (Sanmartí, 2010)- de les educadores i professionals que treballen en els equipaments patrimonials.

6. http://cv.uoc.edu/annotation/475364da13fc487b002fb9218ade5ca9/487521/PID_00212200/modul_2.html#w26aab7b7b3c11.

14. Programes educatius patrimonials

A continuació s'adjunta un exemple de les eines utilitzades annexades al final de l'article:

- *Protocol d'observació de l'activitat educativa per part de la responsable de la unitat d'acció educativa de l'Àrea o d'una avaluadora externa (annex 1).*

Aquest protocol està elaborat seguint els criteris del Model Competencial Orientador i del qüestionari per a la identificació de bones pràctiques educatives amb enfocament competencial, del col·lectiu *Competencias y Educación para el Desarrollo*⁷. Per a la seua elaboració les autores s'han basat en el format de rúbrica d'avaluació que és l'eina que s'utilitza en els centres educatius per avaluar de manera complexa diferents resultats de la tasca educativa del centre, en l'àmbit pedagògic genèric i el seguiment del procés d'aprenentatge significatiu de l'alumnat en les diferents etapes educatives. Es tracta d'una quadrícula o matriu que permet objectivar el procés d'avaluar diferents tipus d'activitats de manera concreta. En aquesta metodologia que es presenta, s'ha adaptat la metodologia de les rúbriques de l'educació formal al context de l'educació patrimonial, ja que la finalitat de l'avaluació patrimonial que es planteja és la mateixa.

- Qüestionari de valoració de l'activitat educativa per part de l'educadora patrimonial que la realitza (annex 2).

Aquesta valoració està basada en els criteris utilitzats pel qüestionari de la Ciutatella Ibèrica de Calafell (inèdita) i l'experiència pròpia de les autores. Aquest qüestionari es posarà en funcionament durant el curs escolar 2019-20.

- Qüestionaris de valoració per l'alumnat: una pel cycle inicial de primària, una altra pel cycle mitjà i superior de primària i una altra per a l'alumnat de secundària (annexos 3, 4 i 5).
- Qüestionari de valoració de l'activitat per al personal docent (annex 6).

7. Per a més informació sobre la feina que fa aquest col·lectiu: <http://competenciasiepd.blog.pangea.org/>.

Objectius del programa d'avaluació

Pel que fa a les valoracions de la unitat d'acció educativa de l'Àrea i de l'educadora patrimonial, la finalitat pedagògica d'aquest programa d'avaluació és arribar a vincular el patrimoni amb les històries de vida de les xiquetes i xiquets que ens visiten i que les experiències que integren siguin genuïnes i no productes de màrqueting. Ens interessa la qualitat de la vivència i que cada acció educativa siga diferent, tenint en compte que cada persona és única i irrepetible. En definitiva, que l'activitat seguisca el Model Orientador Competencial explicat amb anterioritat, i que la prioritat no siga la quantitat de centres educatius que arriben als equipaments patrimonials, sinó l'èxit i la qualitat dels programes educatius.

Es pretén que la relació entre educadora i alumnat pugui redefinir i redescobrir el coneixement entre ella i els xiquets i xiquetes. Aquesta relació d'igualtat no permet l'absorció d'una ment per una altra, sinó l'articulació, mantenint la identitat de tothom participant. Es creu necessari saber si allò que hem dissenyat amb anterioritat funciona o no funciona a través d'una avaluació qualitativa pròpia i amb tots els agents implicats. Les valoracions de l'alumnat i del personal docent ens serviran per tal que avaluen l'activitat i per identificar possibles seqüències didàctiques no significatives, analitzar-les i transformar-les.

Aquesta proposta metodològica s'ha començat a aplicar a diferents equipaments patrimonials de l'Àrea amb la idea de millorar-los i adequar-los a les nostres necessitats educatives. Es tracta d'una prova pilot que s'ha començat a aplicar, i ens dona la informació que fem servir per remodelar, refer i estudiar nous camins i propostes dins de la unitat d'acció educativa de l'Àrea. Un exemple concret serien les noves estratègies educatives, de percepció de l'art (Granell, 2016) com poden ser les estratègies de pensament visual (Yenawine, 2014), que promouen en l'alumnat aprendre a observar, pensar i comunicar, que s'estan utilitzant en activitats educatives dels equipaments patrimonials de l'Àrea.

Anàlisi de les dades inicials

La proposta metodològica presentada va ser testada durant l'últim trimestre de 2017 al Museu d'Arqueologia de Catalunya amb seu a Barcelona, on es van fer diferents

seguiments de tallers i activitats educatives per provar el protocol de seguiment de l'activitat educativa i comprovar el grau de competencialitat de les activitats i el grau de satisfacció de les educadores que les realitzaven (Cacheda, 2017, inèdit). Durant l'any 2018 es van finançar els diferents indicadors objectes d'avaluació i es van fer seguiments al Conjunt Monumental de Sant Pere de Rodes, al Castell de Miravet i al Conjunt Rupestre de la Roca dels Moros del Cogul, concretament d'aquestes activitats educatives:

- Com pintaven i gravaven a la Prehistòria? Conjunt Rupestre de la Roca dels Moros del Cogul⁸.
- Pintura romànica. Conjunt Monumental de Sant Pere de Rodes⁹.
- Explorem el Castell de Miravet. Castell de Miravet¹⁰.

Resultats inicials del protocol d'observació de l'activitat educativa per part de l'avaluadora externa

Els resultats varien d'uns monuments a uns altres. El seguiment de les activitats al Conjunt Rupestre de la Roca dels Moros del Cogul són molt positius, igualment a les activitats educatives del Castell de Miravet. Les activitats estan basades en seqüències didàctiques que fan treballar de manera col·laborativa i individual a l'alumnat aconseguint que siguin protagonistes del procés. L'experimentació, la indagació i la manipulació s'estan integrant en els programes educatius dels dos equipaments patrimonials, encara que caldria fer-lo des de posicions més equitatives amb l'alumnat, posant en pràctica metodologies coeducadores.

Al Conjunt Monumental de Sant Pere de Rodes no s'arriben a assolir aquests objectius tan clarament, ja que la metodologia de les activitats educatives emprada per l'educadora és més unidireccional, poc participativa i dirigida. L'educadora no actua com a facilitadora sinó que porta el pes de l'activitat: indica i explica el què i el com. La

part creativa i lliure de xiquetes i xiquets és més dirigida i no hi ha treball col·laboratiu, es prioritza l'individual. L'activitat avaluada hauria de millorar l'adaptació al nivell educatiu al qual s'ofereix.

Pel que fa als continguts, en general es treballa la transversalitat de temàtiques tenint en compte els diferents currículums i les competències de cada etapa, a totes les activitats avaluades. S'haurien de replantejar però les habilitats pedagògiques i coneixement en didàctica del patrimoni de les educadores patrimonials.

Resultats inicials dels qüestionaris de valoració de l'activitat educativa per part del professorat

Aquests qüestionaris s'han fet al Cogul i a Sant Pere de Rodes.

Els i les docents valoren molt positivament les activitats del Conjunt Rupestre de la Roca dels Moros del Cogul; destaquen que són activitats molt ben plantejades en l'àmbit competencial i curricular i molt motivadores. Destaquen com les educadores (dues per activitat) connecten totalment amb l'alumnat a través de les seues habilitats didàctiques, coneixement del tema i caràcter agradable. Les activitats del Cogul són de durada indeterminada i s'estenen fins a les tres hores; es valoren de manera positiva pel personal docent. També els materials educatius que complementen l'activitat, ja que fan que l'activitat siga de manipulació; es dona el protagonisme a l'alumnat i se'l connecta durant tota l'activitat.

A les activitats del Conjunt Monumental de Sant Pere de Rodes els i les docents opinen que les activitats no estan adaptades als diferents nivells educatius, que falta més interacció amb l'alumnat i més dinàmiques participatives, a més de material per manipular. De l'educadora es valora molt positivament el coneixement dels continguts i la seua actitud i voluntat a l'hora d'enfrontar-se a l'alumnat.

8.<http://culturaeducacio.gencat.cat/fitxa/compintavenigravavenalprehistria/>.

9.<http://culturaeducacio.gencat.cat/fitxa/pinturaronmica/>.

10.<http://culturaeducacio.gencat.cat/fitxa/pinturaronmica/>.

Resultats inicials dels qüestionaris de valoració de l'activitat educativa per part de l'alumnat

Aquests qüestionaris s'han fet al Cogul, a Sant Pere de Rodes i al Castell de Miravet. Es tracta d'una tasca pionera que vol donar veu a l'alumnat i considerar les seues aportacions per a la millora de les activitats i està adaptada als diferents nivells educatius. En general, xiquetes i xiquets valoren positivament les activitats i el fet de donar-los veu a través d'aquesta enquesta. Comenten les diferents parts de l'activitat que els han agradat més, què han après i allò que no els ha agradat, que normalment són factors que no tenen a veure amb el desenvolupament de l'activitat, com ara qüestions relacionades amb l'accés, o no, a diferents parts de l'equipament patrimonial o el viatge en autobús fins al lloc.

Primeres conclusions

Les activitats educatives avaluades al Conjunt d'Art Rupestre del Cogul i al Castell de Miravet estan molt ben valorats per les escoles: són competencials, transversals i treballen les competències personals i grupals de l'alumnat. Al contrari, les activitats avaluades del Conjunt Monumental de Sant Pere de Rodes no són tan competencials ni participatives per a l'alumnat, per la qual cosa sabem que s'han de millorar.

En general es fa palesa la falta de coneixements de les educadores sobre didàctica del patrimoni, estratègies pedagògiques més actives cap a l'alumnat, i no tan dirigides per les educadores, i també millorar el coneixement sobre el Model Competencial Orientador. Els coneixements de les temàtiques, les actituds i habilitats socials de les educadores estan molt ben valorats en tots els casos.

A partir d'aquestes primeres conclusions l'Àrea de Monuments i Jaciments va proposar una jornada de formació interna per a les educadores patrimonials que desenvolupen les activitats amb el nom: Educació patrimonial i metodologies actives. Aquesta formació es va realitzar al mes de juny de 2018, sobre noves metodologies pedagògiques per aplicar als equipaments patrimonials, com ara el joc com a objecte d'aprenentatge, la coeducació o estratègies de pensament visual, a més de formació sobre el Model Competencial Orientador i

com aplicar-lo al disseny de les activitats educatives. El resultat d'aquesta formació, que va ser molt positiva es pot consultar en la pàgina web del Servei de Museus i Bens Mobles¹¹, així com els materials que es van fer servir i l'avaluació feta per les persones participants.

Durant el curs escolar 2019-20 es posarà en marxa el programa d'avaluació d'activitats educatives al complet i es podrà valorar íntegrament cada activitat per poder variar o no, les dimensions i paràmetres que no es compleixen. Es farà un seguiment del resultat de la formació feta durant l'any 2018 i es tornarà a fer formació per a les educadores patrimonials per tal d'anar guanyant habilitats socials i eines pedagògiques estratègiques per al bon funcionament i l'assoliment de l'aprenentatge significatiu dels programes educatius promulgats per l'Àrea de Monuments i Jaciments de l'ACdPC.

Reflexió final

Transformar l'educació patrimonial consisteix a desestabilitzar pràctiques que ja no estan basades en el present i necessiten ser revisades indefinidament. Apostem per una educació patrimonial que siga capaç de visibilitzar les desigualtats, prendre consciència sobre aquestes i trencar amb els mecanismes de la seua normalització, amb la generació i construcció d'alternatives d'acció (Freire, 2006). Aplicant la coeducació es canvien les relacions socials i humanes cap a l'equitat i la justícia social (Subirats, 2017).

Actualment, la feina que fem entre totes -educadores, personal docent, alumnat i unitat d'acció educativa de l'Àrea- posa en funcionament una interacció que al mateix temps és un aprenentatge mutu i compartit, una interlocució que, en donar-se, ens canvia i ens transforma com a persones i com a professionals de l'educació patrimonial. Aquesta idea entronca amb el pensament de la dimensió col·lectiva (Garcés, 2018), que ens interpel·la com a receptores i reinventores de l'educació patrimonial des del compromís social d'una institució pública.

11. <http://cultura.gencat.cat/ca/temes/museus/dimensio-social/museus-i-educacio/2a-jornada-professional-de-mediacio-cultural-de-catalunya-2018/>.

Bibliografia

- Acaso, M. i Megías, C. (2017). *Art Thinking. Cómo el arte puede transformar la educación*. Edicions Paidós Educación.
- Cacheda Pérez, M. (2017). *Avaluació i estudi qualitatiu en clau competencial d'algunes activitats educatives del MAC Barcelona i el seu desenvolupament. Informe inèdit*. Agència Catalana del Patrimoni Cultural, Departament de Cultura.
- Cacheda Pérez, M. (2018). Les comunitats de pràctiques i la seva aportació a la educació patrimonial. En: *Memòria Viva, 10*. Publicació del Projecte Patrimoni del Programa d'Extensió Universitària. Universitat Jaume I de Castelló. 109-113. Disponible a: https://issuu.com/peu2009/docs/uji_memoriaviva10-18_val.
- Comunitat de Pràctica Patrimoni i Escola (2018). *Guia per avaluar el disseny de les activitats educatives patrimonial*. Col·lecció Museus 2030 Quaderns. Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya. Disponible a: http://cultura.gencat.cat/web/.content/dgpc/museus/08.recursos/publicacions/quaderns/02_Guia-avaluar-disseny-activitats-educatives-patrimoniales.pdf.
- Fernández, G. (2019). *El museo de ciencia transformador*. Disponible a: http://www.elmuseodecienciatransformador.org/la-evaluacion-como-parte-de-la-planificacion-estrategica-del-museo/#_ftn5.
- Freire, P. (2006). *Pedagogia de l'oprimit*. Barcelona: Edicions del Crec.
- Garcés, M. (2018). *Ciutat princesa*. Barcelona: Galaxia Gutenberg.
- Granell, A. (2016). *The effect of contemporary art perception: Study of younger and older adults' art appreciation in museum experiences* (Doctoral Dissertation). Universitat Ramon Llull, Espanya. Disponible a: <https://www.tesisenred.net/handle/10803/386510>.
- Merriam, S. (2009). *Qualitative research. A guide to design and implementation*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Sanmartí, N. (2010). *Avaluar per aprendre*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament d'Educació. Disponible a: http://xtec.gencat.cat/web/.content/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/0024/fc53024f-626e-423b-877a-932148c56075/avaluar_per_aprendre.pdf.
- Subirats, M. (2017). *Coeducació, aposta per la llibertat*. Barcelona: Octaedro Editorial.
- Yenawine, P. (2014). *Visual thinking strategies. Using art to deepen learning across school disciplines*. Cambridge, MA: Harvard Education Press. ■

14. Programes educatius patrimonials

Annexos

ANNEX 1. Protocol d'observació de l'activitat educativa.

VALORACIÓ ACTIVITAT EDUCATIVA PERSONES EDUCADORES

Data:

Nom persona educadora:

Activitat que has fet:

Centre educatiu/Curs:

En relació al plantejament didàctic i funcionament de l'activitat		Molt assolit	Assolit	Poc assolit	No assolit
Et sents preparada i formada per realitzar l'activitat?*					
Creus que l'equipament patrimonial ha preparat la visita prèviament mitjançant les pautes educatives que es faciliten a l'activitat?					
Els material educatius estaven ben preparats i en bon estat?					
T'has pogut cenyir al temps en el que està plantejada l'activitat?*					
Has notat si captaves l'interès del grup a través de la metodologia emprada? ***					
Autoavalua aptituds didàctiques personals	Explicacions continguts clares				
	Ús diversificat de recursos				
	Adaptació i ús correcte del llenguatge/promoure diàleg i reflexió				
	Alumnat centre de l'aprenentatge				
Reflexió final sobre l'aprenentatge assolit					
La participació de l'alumnat ha estat l'adequada?					
La participació de les persones docents ha estat l'adequada?					
Creus que s'han assolit els objectius que s'especifiquen en l'activitat?					

Àrea de Monuments i Jaciments

*Si no et sents preparada explica el perquè i/o aporta propostes si ho consideres.

**Si no t'has pogut cenyir al temps explica les variables que no t'ho han permès i com ho has resolt.

***Si has notat que no captaves l'interès del grup explica com has intentat gestionar-ho, quins recursos o eines has provat d'utilitzar per modificar la situació.

Aspectes pràctics	Molt assolit	Assolit	Poc assolit	No assolit
Heu revisat i preparat els espais prèviament a la visita ? (zona d'activitat, d'esmorzar, els WC., espai motxilles, etc)				
El primer contacte a l'arribada a l'espai patrimonial ha estat correcte? (salutació, explicació de normes i funcionament, de coneixement de continguts previs treballats, etc)				
Les persones docents han participat en la organització de qüestions pràctiques?				
Consideres que s'han fet un bon ús de les instal·lacions de l'equipament patrimonial?				

Observacions i comentaris:

Àrea de Monuments i Jaciments

ANNEX 2. Valoració de l'activitat educativa de personal educador.

VALORACIÓ ACTIVITAT EDUCATIVA PERSONES EDUCADORES

Data:

Nom persona educadora:

Activitat que has fet:

Centre educatiu/Curs:

En relació al plantejament didàctic i funcionament de l'activitat	Molt assolit	Assolit	Poc assolit	No assolit
Et sents preparada i formada per realitzar l'activitat?*				
Creus que l'equipament patrimonial ha preparat la visita prèviament mitjançant les pautes educatives que es faciliten a l'activitat?				
Els material educatiu estaven ben preparats i en bon estat?				
T'has pogut cenyir al temps en el que està plantejada l'activitat?*				
Has notat si captaves l'interès del grup a través de la metodologia emprada? ***				
Autoavalua aptituds didàctiques personals	Explicacions continguts clares			
	Ús diversificat de recursos			
	Adaptació i ús correcte del llenguatge/promoure diàleg i reflexió			
	Alumnat centre de l'aprenentatge			
Reflexió final sobre l'aprenentatge assolit				
La participació de l'alumnat ha estat l'adequada?				
La participació de les persones docents ha estat l'adequada?				
Creus que s'han assolit els objectius que s'especifiquen en l'activitat?				

Àrea de Monuments i Jaciments

*Si no et sents preparada explica el perquè i/o aporta propostes si ho consideres.

**Si no t'has pogut cenyir al temps explica les variables que no t'ho han permès i com ho has resolt.

***Si has notat que no captaves l'interès del grup explica com has intentat gestionar-ho, quins recursos o eines has provat d'utilitzar per modificar la situació.

Aspectes pràctics	Molt assolit	Assolit	Poc assolit	No assolit
Heu revisat i preparat els espais prèviament a la visita ? (zona d'activitat, d'esmorzar, els WC., espai motxilles, etc)				
El primer contacte a l'arribada a l'espai patrimonial ha estat correcte? (salutació, explicació de normes i funcionament, de coneixement de continguts previs treballats, etc)				
Les persones docents han participat en la organització de qüestions pràctiques?				
Consideres que s'han fet un bon ús de les instal·lacions de l'equipament patrimonial?				

Observacions i comentaris:

Àrea de Monuments i Jaciments

14. Programes educatius patrimonials

ANNEX 3. Valoració de l'activitat educativa d'alumnat de primària, cicle inicial.

ANNEX 4. Valoració de l'activitat educativa d'alumnat de primària, cicle mitjà i cicle superior.

VALORACIÓ ACTIVITAT EDUCATIVA ALUMNAT PRIMÀRIA CI

Nom:

Quants anys tens?:

1. T'ha agradat l'activitat?

2. Què és el que més t'ha agradat?

3. Què és el que menys t'ha agradat?

4. Has trobat alguna cosa a faltar?

5. Has après alguna cosa nova amb aquesta activitat? El què?

Àrea de Monuments i Jaciments

VALORACIÓ ACTIVITAT EDUCATIVA ALUMNAT PRIMÀRIA CM i CS

Nom:

Quants anys tens?:

1. T'ha agradat l'activitat?

2. Què és el que més t'ha agradat?

3. Què és el que menys t'ha agradat?

4. Milloraries alguna cosa de l'activitat?

5. Has après alguna cosa nova amb aquesta activitat? El què?

6. T'han explicat bé el que havies de fer?

7. Què t'han semblat les explicacions de l'educadora/or?

Àrea de Monuments i Jaciments

ANNEX 5. Valoració de l'activitat educativa d'alumnat secundària.

VALORACIÓ ACTIVITAT EDUCATIVA ALUMNAT SECUNDÀRIA

Nom:

Quants anys tens?:

Durada

1. Creus que la durada de l'activitat ha estat adequada?

1.1. Sí, perquè:

1.2. No, perquè:

2. Heu preparat els continguts de l'activitat amb anterioritat a l'aula?

Materials de l'activitat (marca amb una creu)

	Molt	Normal	Poc	Gens
Els materials han estat útil pel desenvolupament de l'activitat?				
Creus que els materials estaven ben preparats?				
Creus que els materials estaven en bon estat?				

1. Què milloraries dels materials de suport, utilitzats per l'activitat

Satisfacció

1. Creus que has après coses noves interessants per tu, amb aquesta activitat?

1.1. Sí, perquè:

1.2. No, perquè:

2. Què és el que més t'ha agradat?

Àrea de Monuments i Jaciments

3. Què és el que menys t'ha agradat?

4. Què has trobat a faltar?

5. Tornaries a fer l'activitat?

5.1. Sí, perquè:

5.2. No, perquè:

6. Recomanaries fer l'activitat a altres companys/es?

6.1. Sí, perquè:

6.2. No, perquè:

Informació referent a l'educadora/or

1. T'ha agradat l'explicació de la persona amb la que vas fer l'activitat?

6.1. Sí, perquè:

6.2. No, perquè:

2. Us ha deixat participar lliurement de l'activitat?

2.1. Sí, perquè:

2.2. No, perquè:

3. Altres observacions que vulguis explicar de l'educadora/or:

Àrea de Monuments i Jaciments

14. Programes educatius patrimonials

ANNEX 6. Valoració de l'activitat educativa de personal docent.

VALORACIÓ ACTIVITAT EDUCATIVA PERSONES DOCENTS

Dades generals

Nom de l'escola:

Data:

Núm. alumnat:

Nom de l'activitat:

Curs/nivell:

Nom de l'educadora/or:

Nom del o la docent que fa la valoració:

ABANS DE L'ACTIVITAT (encercla quan correspongui)

1. Com has conegut aquesta oferta educativa?

- Pàgina web de l'equipament patrimonial
- Al portal 'Patrimoni Cultural Educació'
- Xarxes socials. Quina? _____
- Altres mitjans. Quin? _____

2. Quin és el teu grau de satisfacció amb el servei de reserves?

- Molt satisfet/a
- Satisfacció normal
- Poc satisfet/a
- Gens satisfet/a

2.1. Perquè?

DESPRÉS DE L'ACTIVITAT (encercla quan correspongui)

Plantejament didàctic de l'activitat

1. Creus que l'activitat ha estat adequada a l'edat de l'alumnat?

1.1. Si, perquè:

1.2. No, perquè:

2. Creus que la durada de l'activitat ha estat adequada?

Molt adequada Gens adequada

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Materials de l'activitat (marca amb una creu)

	Molt	Normal	Poc	Gens
Els materials han estat adequats a l'activitat?				
Els materials estaven ben preparats?				
Els materials estaven en bon estat?				

1. Què milloraries dels materials de suport utilitzats per l'activitat

Percepció de l'aprenentatge (encercla quan correspongui)

1. Perquè has escollit fer aquesta activitat?

- Per adaptar-la al currículum escolar que estem treballant
- Perquè ja coneixia l'equipament patrimonial
- Per interès personal
- Altres. Quins? _____

2. Creus que has après amb aquesta activitat?

2.1. Si, perquè:

2.2. No, perquè:

Àrea de Monuments i Jaciments

Àrea de Monuments i Jaciments

2.3. L'activitat està relacionada amb el contingut del currículum escolar que volies treballar?
Totalment d'acord Parcialment d'acord No del tot d'acord No estic d'acord

2.4. Si creus que no, què milloraries per tal que es relacionés amb el currículum escolar?

Satisfacció

1. Què és el que més t'ha agradat?

2. Què és el que menys t'ha agradat?

3. Què has trobat a faltar?

4. Tornaries a fer l'activitat?

4.1. Sí, perquè:

4.2. No, perquè:

5. Recomanaries fer l'activitat a altres persones docents?

5.1. Sí, perquè:

5.2. No, perquè:

Informació referent a l'educadora/or

1. Punts forts de l'educadora/o referent a com ha fet l'activitat

-
-
-

2. Punts febles de l'educadora/o referent a com ha fet l'activitat

-
-
-

3. Observacions:
